

Motion till riksdagen 2005/06:Ub584

av Lars Ångström (mp)

Skolans avgifter för friluftsdagar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om behovet av en policy vad gäller avgifter i skolan.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om sanktionsmöjligheter mot kommuner som bryter mot skollagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om en översyn av i vilken utsträckning kommunerna följer skollagen gällande grundskolans avgiftsfrihet.

Motivering

Grundskolan i Sverige skall vara avgiftsfri för alla elever. Det är en viktig grundläggande princip i ett demokratiskt samhälle som vill ge alla lika möjligheter till kunskap och utveckling.

Skollagen fastslår, i 4 kap. om grundskolan, att utbildningen skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. I verksamheten får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Denna möjlighet att vid enstaka tillfällen ta ut en obetydlig kostnad har missbrukats. Skolverket har konstaterat ett flertal fall där elever och föräldrar har förväntats betala tusentals kronor för skolresor och studiebesök. Också Lärarförbundet konstaterar att ”alltför många skolor har på ett oacceptabelt sätt överskridit den möjlighet som finns i dagens skollag att ta ut en obetydlig kostnad för enstaka inslag”.

I ett utkast till ny skollag föreslås att grundskolor inte längre skall kunna låta föräldrar och elever stå för ”obetydliga kostnader” vid enstaka tillfällen, exempelvis i samband med skolresor, friluftsdagar och studiebesök. Syftet är att skydda hushåll med svag ekonomi.

Fel! Okänt namn på

Ett antal remissinstanser menar dock att förslaget till lagändring kan få ett antal oönskade konsekvenser. Skolverket anger att förändringen skulle innebära en risk för att aktiviteter såsom museibesök och andra utflykter helt försvinner i vissa skolor. Myndigheten för skolutveckling påpekar i sitt remissyttrande att för vissa barn är den enda möjligheten att komma iväg på aktiviteter som studiebesök, lägerskola och teaterbesök när dessa anordnas via skolan.

Också på kommunal nivå finns det en tveksamhet inför förslaget om att helt förbjuda avgifter i skolan. Stockholms stad skriver att lagförslaget kan "... leda till en sluten skola där impulserna utifrån begränsas", och Sveriges Kommuner och Landsting menar att ett avgiftsförbud kan leda till färre utflykter.

Föreningen Majblomman, som har engagerat sig i hur avgifter i skolan påverkar ekonomiskt utsatta familjer, konstaterar att bristande efterlevnad av lagen är huvudproblemet. I "PM om avgifter i skolan, 2005-09-01" skriver de att "många skolor bryter mot lagen, vilket gör att barn kommer i kläm. Låt barn åka på skolresor, besöka simhallen, gå på museum tillsammans eller gå på bio, men finansieringen måste lösas genom kommunala medel och/eller att eleverna själva till exempel säljer majblommor, plastpåsar med bullar och anordnar loppmarknader, discon eller andra insamlingar."

Majblomman konstaterar vidare, i samma PM, att redan diskussionen om en lagändring har skapat osäkerhet bland grundskolorna: "... i vissa skolor har man till och med haft så svårt att veta hur man ska förhålla sig till exempelvis finansiering av skolresor att man helt har ställt in dem".

Grundskolan skall kunna erbjuda en socialt rik och lärande miljö i vid bemärkelse. I detta avseende är möjligheten till kontakter med världen utanför skolan viktig. Det gäller förutom studieresor och museibesök även olika typer av naturupplevelser. För barn som bor i stadsmiljö, inte minst i socialt utsatta områden, är detta mycket betydelsefullt. Utflykter av olika typer är också viktiga för att tidigt grundlägga en sund livsstil hos barnen, inte minst mot bakgrund av den senaste tidens upprepade larmrapporter gällande försämrad allmänkondition hos barn och ungdom.

Grundskolan måste förmås att leva upp till den redan nu rådande principen om avgiftsfrihet för utbildningen. Detta bör ske utan att skolornas frihet och möjligheter att göra utflykter urholkas.

Skolverket bör ta fram tydliga riktlinjer för hur grundskolorna skall tolka skollagen med avseende på rätten att genomföra enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna. Skolverket bör också i ökad utsträckning granska grundskolorna utifrån i vad mån de efterlever dessa begränsningar. En sådan skärpt granskning bör kombineras med skarpare sanktionsinstrument för att effektivt kunna stävja missbruket av avgifter i skolan.

Stockholm den 5 oktober 2005

Lars Ångström (mp)